

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

03.10.2023. Nr. 1-5/275

Bāriņtiesām

Sociālajiem dienestiem

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai

pasts@bti.gov.lv

Informācijai: **Labklājības ministrijai**

lm@lm.gov.lv

Par bērniem bez paternitātes

Katrai iestādei ir savas likumā noteiktas funkcijas. Tiesībsarga funkcija ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību, sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu un sekmēt, lai valsts vara tiktu īstenota tiesiski, lietderīgi un atbilstoši labas pārvaldības principam. Tiesībsarga kompetencē ir pārliecināties, vai valstī ir izveidots tiesību aizsardzības mehānisms un vai tas darbojas efektīvi.¹

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.

Viena no bērna pamattiesībām ir tiesība zināt savus vecākus.² Tātad abu vecāku ieraksts bērna dzimšanas reģistrā ir bērna labākajās interesēs.

Aptuveni 3% no ik gadu Latvijā dzimušajiem bērniem ir bez paternitātes. Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņēs 2022.–2027. gadam viens no rīcības virzieniem ir bērnu, kuriem nav noteikta paternitāte, vienlīdzīgu iespēju stiprināšana. Valstij pēc iespējas ir jāveic viss iespējamais, lai bērna paternitāte tiktu noteikta, vienlaikus izšķirot tās situācijas, kad bērna tēvs nav identificējams.

[1] Tiesībsargs, izskatot personu iesniegumus, kas saistīti ar bērna tiesībām, ir konstatējis, ka iestādes – bāriņtiesas un sociālie dienesti ne vienmēr vērš vecāku uzmanību uz viņu pienākumu paternitātes noteikšanai. Nereti ir konstatējumi gadījumi ģimenēs, kas nonākušas bāriņtiesu un/vai sociālo dienestu redzeslokā, ka bērna tēvs ir zināms, dzīvo kopā ar bērna māti un bērnu vienā ģimenē, bet paternitāte bērnam nav noteikta. Visbiežāk

¹ Tiesībsarga likuma 11. pants.

² ANO Bērnu tiesību konvencijas 7. pants.

šādās situācijās iemesli paternitātes nenoteikšanai ir sadzīviski: nav bijis derīgs personu apliecinošs dokuments, tēvs atradies ārzemēs, vecāku starpā bijušas nesaskaņas u.c. Bāriņtiesu un/vai sociālo dienestu dokumentos tiek fiksēts abu vecāku teiktais par bērna izcelšanos, bet iestādes nekādā veidā neveicina, lai vecāki dotos uz dzimtsarakstu nodaļu un iesniegtu kopīgu iesniegumu paternitātes atzīšanai.

Ņemot vērā bērna tiesību prioritātes principu un bērna tiesības zināt savus vecākus, bērna paternitātes noteikšana ir nevis vecāku tiesība, bet gan pienākums, kurš jāpilda, ievērojot bērna tiesības un intereses. Ikvienam bērnam ir svarīgi būt abu vecāku aprūpē, saņemt abu vecāku gādību. Turklāt, bērnam ar nenoteiktu paternitāti noteiktās situācijās ir liegts saņemt valsts atbalstu. Piemēram, uzturlīdzekļus, ja otrs vecāks neiesaistās bērna audzināšanā un aprūpē, saņemt sociālā nodrošinājuma pabalstu vai apgādnieka zaudējuma pensiju vecāka nāves gadījumā līdz 24 gadu vecumam.

Vēršu uzmanību, ka arī tad, ja bērna mātei ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, bērna māte kopā ar personu, kura uzskata sevi par bērna tēvu, var vērsties dzimtsarakstu nodaļā bērna paternitātes atzīšanai. Tāpat bērna māte var vērsties rajona tiesā ar pieteikumu par paternitātes noteikšanu, ja paternitāte netiek atzīta brīvprātīgi, vai paternitātes fakta konstatēšanu, ja persona, kura ir uzskatāma par bērna tēvu, ir mirusi.

Aicinu bāriņtiesas un sociālos dienestus veicināt bērna tiesības zināt savus vecākus nodrošināšanu. Ja redzeslokā nonākušajās ģimenēs tiek konstatēts, ka bērna paternitāte nav noteikta, bet bērna tēvs ir zināms vai pat dzīvo kopā ar bērna māti un bērniem, izskaidrot vecākiem viņu pienākumu noteikt bērna paternitāti un informēt, kādā kārtībā tas veicams. Aicinu sociālos dienestus sniegt materiālo atbalstu vecākiem, ja viņiem nepietiek naudas personu apliecinošu dokumentu nokārtošanai vai nokļūšanai iestādēs personas apliecinošu dokumentu saņemšanai vai bērna paternitātes nokārtošanai. Aicinu iestādes informēt vecākus par iespēju saņemt pašvaldībā juridiskas konsultācijas paternitātes jautājumos vai iespēju saņemt valsts apmaksātu juridisko palīdzību.

[2] Bāriņtiesa prioritāri nodrošina bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.³

Tātad bāriņtiesai ir pienākums rūpēties, lai tiktu nodrošinātas bērna tiesības.

Prasību paternitātes noteikšanai tiesā var iesniegt bērna māte vai bērna aizbildnis, bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas, kā arī persona, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu. Ja persona, no kuras bērns cēlies, ir mirusi, bērna māte, bērna aizbildnis un bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas var prasīt tiesas ceļā konstatēt paternitātes faktu.⁴

Bāriņtiesai ir tiesības iesniegt tiesā prasības pieteikumus un pieteikumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, izņemot pieteikumus par rīcībspējas ierobežošanu un pārskatīšanu un pagaidu aizgādības nodibināšanu, kā arī prasības pieteikumus par paternitātes pieņemuma apstrīdēšanu.⁵

Ja bērns nonācis ārpusģimenes aprūpē, tad bāriņtiesai ir īpaši jā rūpējas un jāuzrauga, lai bērna tiesības tiktu nodrošinātas un ievērotas, tai skaitā jautājumā par bērna paternitāti.

³ Bāriņtiesu likuma 4. panta otrā daļa.

⁴ Civillikuma 158. panta pirmā un otrā daļa.

⁵ Bāriņtiesu likuma 16. panta 5. punkts.

Aicinu bāriņtiesas visos gadījumos, kad bērnam ārpusģimenes aprūpē nav noteikta paternitāte, bet bāriņtiesas rīcībā ir informācija par iespējamo bērna tēvu, veicināt bērna tiesības zināt savus vecākus nodrošināšanu un paternitātes atzīšanu. Bērna interesēs izmantot bāriņtiesai noteiktās tiesības iesniegt tiesā prasības pieteikumus bērna paternitātes noteikšanai vai paternitātes fakta konstatēšanai, ja personas, kurām ir tiesības iesniegt tiesā prasību, to nedara un viņu motivēšana paternitātes sakārtošanai nav izdevusies.

Aicinu Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju, nodrošinot normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību un kontroli bērnu tiesību un interešu aizsardzības un bāriņtiesu darbības jomā, pievērst uzmanību bērnu bez paternitātes tiesības zināt savus vecākus nodrošināšanai.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere